

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การกำหนดแนวทางการบริหารจัดการ
ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพื้นที่เขตดอนเมือง

จัดทำโดย นางพัทธนันท์ เรืองอร่าม

ตำแหน่ง นักพัฒนาสังคมชำนาญการ

สังกัด ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม

สำนักงานเขตดอนเมือง

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม

หลักสูตรนักบริหารมหานครระดับต้น รุ่นที่ ๒๑

สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๗

๑. ชื่อเรื่อง การกำหนดแนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพื้นที่เขตตอนเมือง

๒. หลักการและเหตุผล

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรุงเทพมหานครมีความเจริญก้าวหน้าทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี การขยายตัวอย่างรวดเร็วในภาคอุตสาหกรรมและการบริการ ทำให้สภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยเฉพาะความเป็นเมืองซึ่งเป็นศูนย์รวมของสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ มีประชากรอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยและประกอบอาชีพกันมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาความหนาแน่นของประชากร ความแออัดของที่อยู่อาศัย ปัญหาการจราจร มลพิษจากสิ่งแวดล้อม และการแก่งแย่งแข่งขันในหลาย ๆ ด้าน สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมต่างๆ รวมทั้งส่งผลกระทบต่อครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยของสังคมที่เล็กที่สุด มีลักษณะและแบบแผนการดำเนินชีวิตแตกต่างกันไปด้วย

จากสภาพการณ์ดังกล่าว ประกอบกับความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัว ทำให้สามีและภรรยาต่างต้องช่วยกันประกอบอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว เวลาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรมีน้อยลง จึงจำเป็นต้องพึ่งบุคคลอื่นซึ่งมิใช่พ่อแม่มาให้การดูแลเด็ก เพื่อให้เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม โดยเฉพาะเด็กก่อนวัยเรียนซึ่งยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ดี และยังไม่ถึงเกณฑ์เข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับ ด้วยเหตุนี้ผู้ดูแลเด็กและศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนจึงเข้ามามีบทบาทในการช่วยแบ่งเบาภาระการอบรมดูแลเด็กแทนครอบครัว

กรุงเทพมหานคร ในฐานะหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรง ในการดูแลแก้ไขปัญหา พัฒนาเมือง ให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี จัดให้มีบริการในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสมเพียงพอต่อความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะในเรื่องการศึกษาที่ต้องให้ความสำคัญ ทั้งนี้ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนากรุงเทพมหานครในด้านการพัฒนาการศึกษา ซึ่งได้มีการขยายบริการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนเข้าเรียนประถมศึกษา อีกทั้งยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งกำหนดภารกิจด้านพัฒนาการศึกษา คือให้สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนให้เพียงพอ และได้มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้มีรายได้น้อย และต้องประกอบอาชีพนอกบ้าน ทำให้ไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรหลานที่อยู่ในวัยก่อนเข้าเรียนภาคบังคับ ให้มีโอกาสเตรียมความพร้อมช่วยเสริมสร้างพัฒนาการถูกต้องสมวัยให้แก่เด็ก ทั้งทางด้านการเรียนการสอน การพัฒนาทางด้านอารมณ์ สังคม เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการและพร้อมที่จะไปเรียนต่อในระดับการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งกรุงเทพมหานคร ได้มีการจัดให้มีศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ในแต่ละเขตพื้นที่ปกครองของกรุงเทพมหานคร มีการสนับสนุนด้านงบประมาณส่วนหนึ่งให้แก่ชุมชนนำไปบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง

ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในกรุงเทพมหานคร

ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือประชาชนที่มีรายได้น้อย และต้องประกอบอาชีพนอกบ้าน ทำให้ไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรหลานที่อยู่ในวัยก่อนเข้าเรียนภาคบังคับ และไม่มีค่าใช้จ่ายในการส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนอนุบาล ให้มีโอกาสเตรียมความพร้อมช่วยเสริมสร้างพัฒนาการที่ถูกต้องสมวัยให้แก่เด็ก และเป็นการแบ่งเบาภาระครอบครัว

ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในพื้นที่เขตดอนเมือง

สำนักงานเขตดอนเมืองได้จัดตั้งและดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนจำนวน ๓ แห่ง (พัฒนาเด็กอายุ ๒-๖ ปี ซึ่งเป็นกลุ่มด้อยโอกาสในสังคม ได้มีโอกาสพัฒนาความพร้อมก่อนเข้าโรงเรียนระดับประถมศึกษา) รับถ่ายโอนศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์มาจากกรมการศาสนา จำนวน ๒ แห่ง (เตรียมความพร้อมด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาครบทุกด้านตามวัย) ได้แก่

- ๑ ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนพัฒนาตลาดกลาง
- ๒ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นปอ. ประจำพื้นที่สีกัน
- ๓ ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนปิ่นเจริญ ๒
- ๔ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดพรหมรังสี
- ๕ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดสีกัน (พุทธสยาม)

หน้าที่รับผิดชอบของสำนักงานเขตดอนเมือง ในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในทุกๆด้าน เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพและได้ตามมาตรฐานมีรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน สำหรับงบประมาณในการบริหารจัดการนั้น ได้รับการจัดสรรจากกรุงเทพมหานครสำหรับใช้จ่ายเป็นค่าตอบแทนอาสาสมัครผู้ดูแลเด็ก ค่าอาหารกลางวัน ค่าอาหารเสริม(นม) ค่าวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้

ปัญหาของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนที่พบเห็นจากการปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจประเมินและรับรองคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนตามเกณฑ์ประเมินมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร ที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักงานเขตดอนเมือง พบว่ามี ๒ สาเหตุ คือ

๑. การบริหารจัดการของศูนย์ฯ เนื่องจากพบว่าความแตกต่างของสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และ
๒. นโยบายของคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนแต่ละแห่ง ซึ่งมีองค์ความรู้ ทักษะการทำงาน และทัศนคติด้านบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มีทิศทางและเป้าหมายแตกต่างกัน โดยเฉพาะศูนย์ที่มีแนวคิดบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนแบบแยกส่วน ขาดความเป็น

เจ้าภาพหลักและความรับผิดชอบ ไม่มีแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน (ระยะสั้น และระยะยาว) สิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และผลการประเมินมาตรฐาน ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานคร

แม้ว่าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพื้นที่เขตดอนเมืองได้รับการประเมินตามเกณฑ์ฯ ในระดับดี โดยผ่านการประเมินตามเกณฑ์ในระดับดี โดยผ่านการประเมิน ๒๓ ข้อ จาก ๓๕ ข้อ แต่ผู้นำเสนอรายงานยังเห็นว่า สำนักงานเขตดอนเมือง สามารถพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพื้นที่เขตดอนเมืองให้ดีขึ้นและผ่านเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานครที่สูงขึ้น หรือได้รับเกณฑ์การประเมิน ระดับดีมากได้

และเมื่อศึกษาในรายละเอียดพบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนของสำนักงานเขตดอนเมืองผ่านเกณฑ์การประเมินระดับดีในด้าน ๑) การส่งเสริมสุขภาพ ๒) การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ๓) อาหารสะอาด ปลอดภัย ๔) ด้านบุคลากร ๕) ด้านการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ๖) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่คะแนนการประเมินต่ำนั้นได้แก่เกณฑ์ด้าน ๑) บุคลากร ๒) การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ๓) อาหารสะอาด ปลอดภัย ๔) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้สาเหตุ ของปัญหาอีกส่วนหนึ่งน่าจะมาจาก นักพัฒนาสังคม ขาดองค์ความรู้ ทักษะการทำงาน ความชำนาญในการปฏิบัติงานด้านบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ผู้นำเสนอรายงานในฐานะเป็นนักพัฒนาสังคม สำนักงานเขตดอนเมือง จึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพื้นที่เขตดอนเมือง โดยคาดหวังว่าผลจากการศึกษาดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่มากยิ่งขึ้น

๓. วัตถุประสงค์

เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพื้นที่เขตดอนเมืองให้เข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานครสูงขึ้น ระดับดีมาก โดยมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

๔. เป้าหมาย

๔.๑ เชิงคุณภาพ

- ได้พัฒนาระบบและรูปแบบแนวทางทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพื้นที่เขตดอนเมืองที่สอดคล้องการพัฒนาเข้าสู่เกณฑ์การประเมิน ระดับดีมาก ตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานคร

๔.๒ เชิงปริมาณ

- มีการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการของ คณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน อาสาสมัครผู้ดูแลเด็ก คณะกรรมการผู้ปกครองเด็ก และนักพัฒนาสังคมที่ดูแลศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพื้นที่เขตตอนเมือง จำนวน ๕ แห่ง ได้แก่

๔.๒.๑ ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนพัฒนาตลาดกลาง

๔.๒.๒ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นปอ. ประจำพื้นที่สีกัน

๔.๒.๓ ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนปิ่นเจริญ ๒

๔.๒.๔ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดพรหมรังสี

๔.๒.๕ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดสีกัน (พุทธสยาม)

๕.ความรู้ที่นำมาใช้ในการจัดทำรายงานฯ

แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง

ผู้นำเสนอรายงาน ได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำรายงานการศึกษาส่วนบุคคล ดังนี้

๑.เกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานคร

๑. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ

- เด็กทุกคนได้รับการเฝ้าระวังภาวะโภชนาการ โดยชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง ทุก ๓ เดือน
- เด็กทุกคนแปรงฟันหลังรับประทานอาหารกลางวัน ทุกวัน
- เด็กได้รับการตรวจสุขภาพทั่วไปจากแพทย์ ปีละ ๑ ครั้ง
- เด็กได้รับอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ ครบ ๕ หมู่
- เด็กได้รับการตรวจสุขภาพฟัน ทุก ๖ เดือน
- เด็กได้รับการตรวจความสะอาดของร่างกาย ทุกวัน
- เด็กได้รับอาหารว่าง มีคุณค่าทางโภชนาการและไม่หวานจัด

๒. ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

- เด็กทุกคนได้รับการประเมินพัฒนาการตามเกณฑ์อายุโดยผู้ดูแลเด็ก
- เด็กได้รับการพัฒนาการตามวัย มีของเล่นเด็กและหนังสือนิทานเหมาะสมกับวัย และมี

กิจกรรมการเล่นิทาน

- เด็กได้รับการฝึกให้ช่วยเหลือตนเองได้ตามวัย
- มีมุมการเรียนรู้สำหรับผู้ปกครอง
- ผู้ดูแลเด็กให้คำปรึกษาด้านการดูแลเด็กแก่ผู้ปกครองได้

๓. ด้านอาหารสะอาด ปลอดภัย

- สถานที่เตรียมหรือปรุงอาหารสะอาดและถูกสุขลักษณะ
- น้ำดื่ม น้ำใช้ สะอาดและเพียงพอ
- อุปกรณ์ / ภาชนะ ที่ประกอบอาหารและใส่อาหารปลอดภัยและสะอาด
- ผักสด / ผลไม้ ต้องล้างสะอาด เนื้อสัตว์ต้องปรุงให้สุก มีการปกปิดอาหารที่พร้อมบริโภค
- ผู้ประกอบอาหารมีสุขภาพดี แต่งกายสะอาด มีสุขอนามัยที่ดี

๔. ด้านสถานที่สะอาดปลอดภัย

- บริเวณสถานที่ภายใน / ภายนอกอาคารสะอาด และปลอดภัย
- ห้องน้ำ / ห้องส้วมสะอาดถูกสุขลักษณะ
- พื้นที่ใช้สอยจัดเป็นสัดส่วน
- วัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้สำหรับเด็กสะอาดและเพียงพอ
- มีการป้องกันแมลง และพาหะนำโรค
- มีการจัดการขยะที่ดี

๕. ด้านบุคลากร

- บุคลากรมีสุขภาพดี
- บุคลากรได้เข้าร่วมอบรมหลักสูตรผู้ดูแลเด็กหรือหลักสูตรอื่น ๆ
- บุคลากรมีอัตราส่วนการดูแลอย่างเหมาะสม
- บุคลากรมีวุฒิการศึกษาที่เหมาะสม

๖. ด้านการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

- จัดกิจกรรมการออกกำลังกาย
- จัดกิจกรรมการสอนเกี่ยวกับกิริยามารยาทให้กับเด็ก เช่น การไหว้ / การขอบคุณ / การขอโทษ
- จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี
- จัดกิจกรรมการเล่นิทาน / การสาธิตในเรื่องของการออม / ประหยัด / ซื่อสัตย์
- จัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่

๗. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- ผู้ปกครอง / ชุมชน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ฯ
- มีกิจกรรมการสร้าง ความเข้าใจระหว่างอาสาสมัครผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครอง
- การประสานความร่วมมือ / สนับสนุนด้านทรัพยากรจากบุคคล หรือหน่วยงานต่าง ๆ

จากการปฏิบัติงานของนักพัฒนาสังคม พบว่าควรจะต้องมีการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพื้นที่เขตดอนเมือง ประเด็นที่สำคัญ ๔ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

- เด็กทุกคนได้รับการประเมินพัฒนาการตามเกณฑ์อายุโดยผู้ดูแลเด็ก
- เด็กได้รับการพัฒนาการตามวัย มีของเล่นเด็กและหนังสือนิทานเหมาะสมกับวัย และมี

กิจกรรมการเล่นิทาน

- เด็กได้รับการฝึกให้ช่วยเหลือตนเองได้ตามวัย

- มีมุมการเรียนรู้สำหรับผู้ปกครอง
- ผู้ดูแลเด็กให้คำปรึกษาด้านการดูแลเด็กแก่ผู้ปกครองได้

๒. ด้านอาหารสะอาด ปลอดภัย

- สถานที่เตรียมหรือปรุงอาหารสะอาดและถูกสุขลักษณะ
- น้ำดื่ม น้ำใช้ สะอาดและเพียงพอ
- อุปกรณ์ / ภาชนะ ที่ประกอบอาหารและใส่อาหารปลอดภัยและสะอาด
- ผักสด / ผลไม้ ต้องล้างสะอาด เนื้อสัตว์ต้องปรุงให้สุก มีการปกปิดอาหารที่พร้อมบริโภค
- ผู้ประกอบอาหารมีสุขภาพดี แต่งกายสะอาด มีสุขอนามัยที่ดี

๓. ด้านบุคลากร

- บุคลากรมีสุขภาพดี
- บุคลากรได้เข้าร่วมอบรมหลักสูตรผู้ดูแลเด็กหรือหลักสูตรอื่น ๆ
- บุคลากรมีอัตราส่วนการดูแลอย่างเหมาะสม
- บุคลากรมีวุฒิการศึกษาที่เหมาะสม

๔. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- ผู้ปกครอง / ชุมชน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ฯ
- มีกิจกรรมการสร้างความเข้าใจระหว่างอาสาสมัครผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครอง
- การประสานความร่วมมือ / สนับสนุนด้านทรัพยากรจากบุคคล หรือหน่วยงานต่าง ๆ

๒. ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

บุญส่ง แก้วอินทร์ (๒๕๔๖) กล่าวถึงการมีส่วนร่วม (Participation) ไว้ว่า การที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งในด้านการแสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมจะช่วยให้สร้างพลังจิตให้ร่วมกันปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ มีประสิทธิภาพมากกว่าการยินยอมปฏิบัติตามคำสั่ง นอกจากนี้การมีส่วนร่วมจะช่วยกระตุ้นให้บุคคลสนับสนุนเป้าหมายตลอดจนวัตถุประสงค์ร่วมขององค์กรด้วย

โกวิท พวงงาม (๒๕๔๕) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนา ควรจะมี ๔ ขั้นตอน คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวบ้านยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาก็ย่อมไร้ประโยชน์ เพราะชาวบ้านจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการ ดำเนินงานเหล่านั้น

๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการ นำเอาปัจจัยข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

๓. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมี ฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวบ้านสามารถคิดค้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนิน กิจกรรมอย่างใกล้ชิด

๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำ ไปนั้นได้รับผลดีได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันใน โอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความยากลำบาก

การมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการพัฒนา ๕ ขั้น ดังนี้

๑.ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชนตลอดจน กำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

๒.ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

๓.ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วม บริหารงาน ประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

๔.ขั้นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับ ผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

๕. ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วม ประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

ผู้เสนอรายงานพิจารณาแล้วเห็นควรนำกระบวนการมีส่วนร่วมมาเป็นเครื่องมือในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหการให้บริการของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพื้นที่เขตตอนเมืองให้ได้ตามเกณฑ์ประเมินมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานครต่อไป ตัวอย่างเช่น พ่อแม่/ผู้ปกครองจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพและส่งเสริมการพัฒนาของเด็ก และกรรมการบริหารศูนย์ฯ/ชุมชน มีส่วนร่วมในการวางแผน/ติดตามการบริหารจัดการศูนย์ฯอย่างใกล้ชิดต่อเนื่องๆ

๓. ทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์

องค์ประกอบหลักขององค์กร ประกอบด้วย บุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) เครื่องมือ/วัสดุครุภัณฑ์ที่จำเป็น (material) และการบริหารจัดการ (Management) ซึ่งหากมีการเชื่อมโยงให้ทั้ง ๔ องค์ประกอบขับเคลื่อนองค์กรไปในทิศทางเดียวกัน จะส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จในธุรกิจของตน

ผู้นำเสนอรายงาน ได้ประยุกต์ทฤษฎี ๔ M ดังกล่าวมาใช้ในการระบอบองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์ฯ ดังนี้

๑. บุคลากร (Man) ระบุผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนให้ครบถ้วน

๒. งบประมาณ (Money) ประมาณการค่าใช้จ่ายในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และสำนักงานเขตตอนเมืองรับผิดชอบทางงบประมาณสนับสนุน

๓. เครื่องมือ (Material) ศึกษาระเบียบและข้อกำหนดเพื่อดำเนินการได้อย่างถูกต้องครบถ้วน

๔. การบริหารจัดการ (Management) ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ปัญหา และวางแผนดำเนินการแบบบูรณาการ

แผนการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยการประยุกต์ใช้วงจรคุณภาพของเดมมิง (PDCA) และการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการตามกระบวนการระบบคุณภาพ PDCA ซึ่งประกอบไปด้วย การวางแผน (Plan) การดำเนินงาน (Do) การทบทวนตรวจสอบ (Check) และการพัฒนางาน (Act) มีประสิทธิภาพทำให้บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตามวงจรเพิ่มขึ้น และมีผลทำให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ผ่านเกณฑ์ประเมินมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานคร จึงควรสนับสนุนให้มีการนำวงจรคุณภาพของเดมมิง (PDCA) และการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนอื่น หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันได้

นอกจากนี้ยังสามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) ของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพื้นที่เขตตอนเมือง ที่มีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการดำเนินงานได้ดังนี้

๑. จุดแข็ง (Strength)

- ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพื้นที่เขตตอนเมืองสามารถพัฒนาศักยภาพเด็กครบทั้ง

๔ ด้าน ได้แก่ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

- ยึดตัวเด็กเป็นหลักในการเรียนการสอน

- เด็กสามารถเรียนรู้ได้จากประสบการณ์จริง

- มีความร่วมมือที่ดีระหว่างคณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็ก

ก่อนวัยเรียน อาสาสมัครผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง และนักพัฒนาสังคม

- ผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยและไม่มีเวลาเลี้ยงดูบุตร นิยมส่งลูกหลานเข้ามาเรียนมากขึ้น

๒. จุดอ่อน (Weakness)

- ความหลากหลายของศักยภาพเด็กจะทำให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติการสอน
- อาสาสมัครผู้ดูแลเด็กบางคนไม่สามารถควบคุมอารมณ์กับเด็ก
- ค่าอาหารกลางวันเด็ก เฉลี่ยคนละ ๒๐ บาท แบ่งเป็นค่านมและค่าอาหารไม่สอดคล้องกับราคาสินค้าอุปโภค บริโภค

๓. โอกาส (Opportunity)

- นโยบายของกรุงเทพมหานครและผู้บริหารกรุงเทพมหานครให้ความสนใจและมีความต่อเนื่องในด้านการพัฒนาดูแลศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานครอย่างเป็นระบบ
- ประชาชนในพื้นที่สนใจและเข้ามาช่วยพัฒนาในรูปแบบคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพบุตรหลานให้ดีขึ้น
- กรุงเทพมหานครเพิ่มค่าตอบแทนอาสาสมัครผู้ดูแลเด็กมากขึ้นและรับเป็นลูกจ้างชั่วคราว ทำให้มีแรงจูงใจ ได้บุคลากรที่มีความรู้เข้ามาทำงานและแสดงความสามารถอย่างเต็มที่

๔. อุปสรรค (Threat)

- ขาดความต่อเนื่องและยั่งยืน (เนื่องจากมีการเปลี่ยน กรรมการบริหารศูนย์ฯ อาสาสมัครผู้ดูแลเด็ก นักพัฒนาสังคม)

๖. กรอบแนวทางการดำเนินการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

๖.๑ กรอบแนวทางการดำเนินการ

๖.๑.๑ จัดประชุมระดมความคิดเห็นร่วมกันแบบการมีส่วนร่วม ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อค้นหาสาเหตุของข้อจำกัด ที่ทำให้ไม่สามารถผ่านเกณฑ์ฯ ๔ ด้าน

๖.๑.๒ วิเคราะห์ข้อมูลที่จัดเก็บ แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุดประสบการณ์ทางตรงที่แต่ละท่านมีอยู่ และพิจารณาแนวทางยกระดับมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนตามกรอบและเกณฑ์ประเมินมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานคร แล้วช่วยกันวางแผนพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพื้นที่เขตดอนเมืองเชิงคุณภาพร่วมกัน และกำหนดวิธีการปฏิบัติงาน ระยะเวลา พร้อมแต่งตั้งบุคคลเพื่อเป็นคณะทำงาน กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน มีทิศทางและเป้าหมาย เพื่อดำเนินการพัฒนา

๖.๑.๓ ประกาศใช้และดำเนินการตามแผนพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพื้นที่เขตตอนเมืองเชิงคุณภาพ วงจรคุณภาพของเดิมมิ่ง (PDCA)

๖.๒ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

๖.๒.๑ คณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพื้นที่เขตตอนเมือง จำนวน ๕ แห่ง

๖.๒.๒ อาสาสมัครผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพื้นที่เขตตอนเมือง จำนวน ๕ แห่ง

๖.๒.๓ คณะกรรมการผู้ปกครองเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพื้นที่เขตตอนเมือง จำนวน ๕ แห่ง

๖.๒.๔ นักพัฒนาสังคม ที่รับผิดชอบงานบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพื้นที่เขตตอนเมือง

๖.๒.๕ เจ้าหน้าที่พยาบาลของศูนย์บริการสาธารณสุขพื้นที่เขตตอนเมือง

๖.๒.๖ คณะครู ที่มีองค์ความรู้ด้านการจัดกิจกรรมและการจัดการศึกษาของเด็กปฐมวัยที่อยู่ในพื้นที่เขตตอนเมือง

๘. แนวทางการติดตามและประเมินผล

๘.๑ ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๘.๑.๑ ระดับผลผลิต (Output) ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพื้นที่เขตดอนเมือง จำนวน ๕ แห่ง มีแผนพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพื้นที่เขตดอนเมืองเชิงคุณภาพแต่ละแห่ง ภายใน ๕ เดือนนับแต่เริ่มดำเนินการ

๘.๑.๒ ระดับผลลัพธ์ (Outcome) ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพื้นที่เขตดอนเมือง จำนวน ๕ แห่ง ผ่านเกณฑ์ประเมินมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานคร ระดับดีมาก

๘.๒ วิธีการ/เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและการประเมินผล (สำเร็จ)

- ประชุมและตรวจเยี่ยมติดตามงานร่วมกับคณะทำงานตามแผนพัฒนาฯ
- แบบประเมินมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานคร

๙. ข้อเสนอแนะ

๙.๑ ให้สำนักงานเขตดอนเมืองเป็นเขตนำร่องในการปฏิบัติ

๙.๒ ผลสรุปการปฏิบัติงานให้นำมาปรับปรุงเพื่อเกิดควมมีประสิทธิภาพ

๙.๓ ผู้บริหารของสำนักงานเขตดอนเมืองควรให้ความสำคัญสนับสนุนและนำมาเป็นนโยบาย

๙.๔ มีการสร้างแรงจูงใจและเชิญชวนผู้นำชุมชนเข้ามามีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียนพื้นที่เขตดอนเมืองในฐานะเป็นเจ้าของหรือเจ้าภาพหลักต่อไป

ภาคผนวก

การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชน

๑. คณะกรรมการชุมชน สำนวความต้องการ จำนวนเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนและจัดเตรียมสถานที่ซึ่งต้องอยู่ในชุมชนที่จะดำเนินการ กรณีสถานที่ที่เป็นของเอกชน จะต้องมียุทธศาสตร์หรือหนังสือแสดงความยินยอมให้ใช้ประโยชน์ ถูกต้องตามกฎหมายและเป็นไปตามแนวทางปฏิบัติซึ่งกรุงเทพมหานครได้กำหนด การเช่าที่ดิน/อาคาร คณะกรรมการชุมชนจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นจากการดำเนินงานศูนย์ฯ สถานที่ที่กำหนดให้เป็นศูนย์ฯ หากมีอาคารอยู่แล้วให้พิจารณาถึงความสะอาด ปลอดภัย แสงแดดส่องถึง อากาศถ่ายเท ไม่อับชื้น กรณี ที่จะสร้างขึ้นใหม่ให้เป็นไปตามข้อบัญญัติ ของกรุงเทพมหานคร ที่เกี่ยวข้อง และควรจะมีพื้นที่ว่าง สำหรับใช้เป็น สนามเด็กเล่นด้วย
 - ๒.การประชาสัมพันธ์ คณะกรรมการชุมชนและผู้อยู่อาศัยในชุมชน ช่วยประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เข้ามาใช้บริการจากศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
 - ๓.คณะกรรมการชุมชนยื่นเรื่อง พร้อมแจ้งความประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อน วัยเรียนในชุมชน และพร้อมการสนับสนุนเป็นลายลักษณ์อักษรต่อผู้อำนวยการเขต และผู้อำนวยการเขตเป็นผู้พิจารณาตามความเหมาะสม
 - ๔.ผู้อำนวยการเขตพิจารณา การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และแต่งตั้งอาสาสมัครผู้ดูแลเด็กประจำศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยกรุงเทพมหานครสนับสนุน ค่าตอบแทนอาสาสมัครผู้ดูแลเด็กอาหารเสริม และวัสดุอุปกรณ์ตามความเหมาะสม
 - ๕.การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กำหนดให้อยู่ในการควบคุมดูแลของคณะกรรมการชุมชน ตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการสนับสนุนการพัฒนา พ.ศ. ๒๕๓๖
- ข้อ ๔ โดยคณะกรรมการชุมชนแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และเมื่อได้มีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการชุมชน ให้คณะกรรมการชุมชนพิจารณาการปรับเปลี่ยนคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนได้ ตามความเหมาะสม โดยให้ผ่านการเห็นชอบของผู้อำนวยการเขต ในกรณี ที่คณะกรรมการชุมชนและคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มีข้อขัดแย้งเกี่ยวกับการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ให้ผู้อำนวยการเขตเป็นผู้พิจารณาหาข้อยุติ โดยให้คำนึงถึง วัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน ของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เป็นหลักการสำคัญ

อาสาสมัครผู้ดูแลเด็ก

- ๑.ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการสนับสนุนการพัฒนาชุมชน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๙ กำหนดว่า อาสาสมัคร หมายความว่า บุคคลที่ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาชุมชนในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากผู้อำนวยการเขต
- ๒.จำนวนอาสาสมัครผู้ดูแลเด็ก กำหนดตามสัดส่วน คือจำนวนเด็ก ๑๐ คนต่ออาสาสมัครผู้ดูแลเด็ก ๑ คน
๓. คุณสมบัติของอาสาสมัครผู้ดูแลเด็ก
 - เพศหญิง
 - อายุ ตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไป
 - คุณวุฒิ ตั้งแต่ ม. ๓ หรือเทียบเท่า
 - มีภูมิลำเนา (อาศัยและมีทะเบียนบ้าน) อยู่แล้วในชุมชนที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน หรือชุมชน ใกล้เคียง

- มีสุขภาพดี ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง
- มีความรักเด็ก สุภาพเรียบร้อย อ่อนโยน ร่าเริง แจ่มใส ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว
- มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย มีความกระตือรือร้น และมีลักษณะเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ดี
- คุณสมบัติตามที่กำหนด ไม่นำมาบังคับใช้กับอาสาสมัครที่ทำงานอยู่ก่อนที่แนวทางการบริหารจัดการ ฉบับนี้บังคับใช้
- ปัจจุบัน กรุงเทพมหานคร ส่งเสริมและสนับสนุนอาสาสมัครผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เป็นลูกจ้างชั่วคราว และ เพิ่มค่าตอบแทน จากเดิมที่ได้รับเงินเดือน ตามตำแหน่งเป็นเงิน ๖,๑๔๐ บาท/ คน/เดือน เป็นตามวุฒิการศึกษา ดังนี้ วุฒิการศึกษา ปริญญาตรี เป็น ๑๕,๐๐๐ บาท วุฒิการศึกษา ปวส. เป็น ๑๐,๐๐๐ บาท และวุฒิการศึกษา ปวช. เป็น ๘,๖๐๐ บาท

การคัดเลือกอาสาสมัครผู้ดูแลเด็ก

ก. วิธีการรับสมัคร

๑. ให้คณะกรรมการชุมชนหรือคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ประกาศรับสมัครอาสาสมัครผู้ดูแลเด็กอย่างน้อย ๑๕ วัน เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด มีความรู้ความสามารถและมีความตั้งใจจริงที่จะมาปฏิบัติงานในตำแหน่งอาสาสมัครผู้ดูแลเด็ก
๒. กำหนดวันรับสมัคร วันสอบคัดเลือก และวันประกาศผล กำหนดโดยคณะกรรมการชุมชนหรือคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชน
๓. หลักฐานการรับสมัคร ผู้สมัครต้องส่งหลักฐาน เอกสาร ในวันรับสมัคร ดังนี้
 - รูปถ่าย ขนาด ๑ นิ้ว จำนวน ๒ รูป
 - สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน จำนวน ๑ ฉบับ
 - สำเนาใบรับรองผลการศึกษา หรือใบรับรองการปฏิบัติงาน ๑ ฉบับ
 - ใบรับรองแพทย์ ๑ ฉบับ
 - ใบรับรองความประพฤติ รับรองโดยประธานชุมชนหรือกรรมการชุมชนหรือประธานกรรมการชุมชน หรือประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนหรือข้าราชการไม่ต่ำกว่าระดับ ๓ หรือ ระดับปฏิบัติการ

ข. วิธีการคัดเลือกอาสาสมัครผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน

๑. คณะกรรมการคัดเลือก ประกอบด้วย คณะกรรมการชุมชนหรือคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชน อย่างน้อย ๒ คน และเจ้าหน้าที่ในสังกัดฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมของสำนักงานเขตพื้นที่ ๑ คน เป็นผู้พิจารณาคัดเลือก
๒. ใช้วิธีการสอบสัมภาษณ์เพื่อทดสอบความรู้ ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน ตลอดจนทดสอบพื้นฐานอารมณ์เพื่อให้ได้ผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนด
๓. การสอบข้อเขียน เพื่อทดสอบความรู้และการเขียนภาษาไทยที่ถูกต้อง อาจกระทำโดยการเขียนเรียงความ หัวข้อเรื่องให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการสอบคัดเลือก

กิจกรรมในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชน

๑. การอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน อาจแบ่งเด็กออกเป็น ๒ กลุ่มช่วงอายุ คือ อายุระหว่าง ๒-๓ ปี และ ๔-๖ ปี สำหรับเด็กอายุตั้งแต่ ๔ ปีขึ้นไป จะต้องพัฒนาให้มีความพร้อมและสามารถเข้าเรียนต่อไปในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครได้

๒. จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรม

- เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัยในอันที่จะสามารถช่วยเหลือตนเองได้ และใช้สื่อภาษาได้ตามควรแก่วัย มีเหตุผลแก้ปัญหาได้และมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์
- เพื่อให้เด็กมีความรู้ ความสนใจและทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ตามความสามารถและได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน
- เพื่อให้เด็กมีความคิด ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวินัยต่อตนเองและสังคม

๓. แนวทางการจัดกิจกรรม โดยมีเด็กก่อนวัยเรียนเป็นศูนย์กลาง ให้มีการพัฒนาของกล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็กและการทำงานประสานสัมพันธ์ของอวัยวะต่าง ๆ พัฒนาความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ โดยจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้เด็กมีมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์สร้างบรรยากาศให้มีความอบอุ่นคล้ายบ้าน โดยกำหนดกิจกรรมหลักอย่างน้อย ๓ กิจกรรม คือ

- กิจกรรมพัฒนาการ
- กิจกรรมเสริม
- กิจกรรมด้านสุขภาพอนามัย

บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

๑. คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

๑.สำรวจความต้องการจัดเตรียมสถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

๒.ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้ปกครองนำเด็กเข้ามาใช้บริการ

๓.พิจารณาคัดเลือกอาสาสมัครผู้ดูแลเด็กตามคุณสมบัติกำหนด

๔.ประสานงาน คณะกรรมการชุมชนและสำนักงานเขตอนุมัติ จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และขอรับการสนับสนุนค่าตอบแทนอาสาสมัครผู้ดูแลเด็ก อาหารเสริม นมผงและวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น

๕.ควบคุม กำกับดูแล บริหารการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จัดทำหลักฐานการ

รับ - จ่ายเงิน และอุปกรณ์การเรียนการสอน อุปกรณ์เครื่องครัว

๖.ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ การปฏิบัติงานของอาสาสมัครผู้ดูแลเด็ก ประจำศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

๗.ดูแล บำรุงรักษา ซ่อมแซมอาคารและอาคารส่วนประกอบ วัสดุอุปกรณ์ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี

๘.พิจารณา แก้ไขข้อขัดข้อง ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จัดทำรายงานสรุป เสนอสำนักงานเขต

๙.ประสานกับศูนย์บริการสาธารณสุขในพื้นที่ เพื่อขอความช่วยเหลือ ตรวจสุขภาพอนามัยเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน อย่างน้อย ปีละ ๒ ครั้ง

๒. อาสาสมัครผู้ดูแลเด็ก

๑. รับเด็กจากผู้ปกครองจนกระทั่งส่งเด็กคืนให้ผู้ปกครองอย่างเรียบร้อย
 ๒. สำรวจจำนวนเด็กประจำวัน และติดตามหาสาเหตุที่เด็กไม่มาติดต่อกันเกิน ๓ วัน
 ๓. จัดเตรียมสถานที่เรียน ให้สะอาดเรียบร้อย ร่มรื่นปลอดภัย เตรียมอุปกรณ์การเรียนการสอน อาหารเสริม ผลไม้เพื่อการสอน จัดทำทะเบียนเด็ก วัสดุอุปกรณ์ให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน รวมทั้งการจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน
 ๔. ให้ลงเวลาการปฏิบัติงานประจำวัน ตามแบบฟอร์มที่สำนักงานเขตกำหนดและถ้ามีเหตุจำเป็นในการลาหยุดงาน เนื่องจากเจ็บป่วยหรือมีกิจธุระจำเป็นการลานั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน หรือกรรมการชุมชน
 ๕. เลี้ยงดูเด็ก ตามตารางการจัดกิจกรรมประจำวัน
 ๖. เยี่ยมเยียนปรึกษาหารือ ขอคำแนะนำจากผู้ปกครอง กรรมการชุมชน องค์กรต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
 ๗. ศึกษาหาความรู้และเข้ารับการอบรมเพิ่มพูนความรู้ตามหลักสูตรที่กำหนด เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของอาสาสมัครผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนให้มีมาตรฐานเดียวกัน
- ดังนั้น จึงให้ทุกสำนักงานเขตจัดอบรมอาสาสมัคร ผู้ดูแลเด็ก ตามความเหมาะสมอย่างน้อย ปีละ ๑ ครั้ง โดยใช้งบประมาณประจำปีของสำนักงานเขต หรือขอรับ การช่วยเหลือจากองค์กรเอกชนในพื้นที่

๓. ผู้ปกครอง

๑. เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกรูปแบบ ตลอดจนการสนับสนุนให้กิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนได้ดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์และแนวทางที่กำหนด
๒. การตระหนัก รับผิดชอบในการเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนโดยไม่ทิ้งให้เป็นภาระแก่ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
๓. เสียสละและสร้างเสริมความเข้าใจอันดีต่อผู้เกี่ยวข้องกับทุกฝ่ายในอันที่จะมีผลทำให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครมีแนวทางการดำเนินการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีแนวทางในการประเมินเกณฑ์มาตรฐานตามแบบมาตรฐาน จำนวน ๓๕ ข้อ (ภาคผนวก ก.) เพื่อนำไปใช้ปรับปรุง ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในกรุงเทพมหานครให้เข้าเกณฑ์มาตรฐาน

เกณฑ์ประเมินมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานคร

ได้กำหนดมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานคร ไว้ดังนี้

๑. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ

- ข้อ ๑ เด็กทุกคนได้รับการเฝ้าระวังภาวะโภชนาการ โดยชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง ทุก ๓ เดือน
- ข้อ ๒ เด็กทุกคนแปรงฟันหลังรับประทานอาหารกลางวัน ทุกวัน
- ข้อ ๓ เด็กได้รับการตรวจสุขภาพทั่วไปจากแพทย์ ปีละ ๑ ครั้ง

- ข้อ ๔ เด็กได้รับอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ ครบ ๕ หมู่
- ข้อ ๕ เด็กได้รับการตรวจสุขภาพฟัน ทุก ๖ เดือน
- ข้อ ๖ เด็กได้รับการตรวจความสะอาดของร่างกาย ทุกวัน
- ข้อ ๗ เด็กได้รับอาหารว่าง มีคุณค่าทางโภชนาการและไม่หวานจัด

๒. ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

- ข้อ ๘ เด็กทุกคน ได้รับการประเมินพัฒนาการ ตามเกณฑ์อายุโดยผู้ดูแลเด็ก
- ข้อ ๙ เด็กได้รับการพัฒนาการตามวัย มีของเล่นเด็กและหนังสือนิทานเหมาะสมกับวัย และมีกิจกรรมการเล่นนิทาน
- ข้อ ๑๐ เด็กได้รับการฝึกให้ช่วยเหลือตนเองได้ตามวัย
- ข้อ ๑๑ มีมุมการเรียนรู้สำหรับผู้ปกครอง
- ข้อ ๑๒ ผู้ดูแลเด็กให้คำปรึกษาด้านการเลี้ยงแลเด็กแก่ผู้ปกครองได้

๓. ด้านอาหารสะอาด ปลอดภัย

- ข้อ ๑๓ สถานที่เตรียมหรือปรุงอาหารสะอาดและถูกสุขลักษณะ
- ข้อ ๑๔ น้ำดื่ม น้ำใช้ สะอาดและเพียงพอ
- ข้อ ๑๕ อุปกรณ์/ภาชนะ ที่ประกอบอาหาร และใส่อาหารปลอดภัยและสะอาด
- ข้อ ๑๖ ผักสด/ ผลไม้ ต้องล้างสะอาด เนื้อสัตว์ปรุงให้สุก มีการปกปิดอาหารที่พร้อมบริโภคแล้ว
- ข้อ ๑๗ ผู้ประกอบอาหารมีสุขภาพดี แต่งกายสะอาด สุขอนามัยที่ดี

๔. ด้านสถานที่สะอาดปลอดภัย

- ข้อ ๑๘ บริเวณสถานที่ภายใน/ ภายนอกอาคาร สะอาด และปลอดภัย
- ข้อ ๑๙ ห้องน้ำ/ ห้องส้วม สะอาดถูกสุขลักษณะ
- ข้อ ๒๐ พื้นที่ใช้สอยจัดเป็นสัดส่วน
- ข้อ ๒๑ วัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้สำหรับเด็ก สะอาด และเพียงพอ
- ข้อ ๒๒ มีการป้องกันแมลงและพาหะนำโรค
- ข้อ ๒๓ มีการจัดการขยะที่ดี

๕. ด้านบุคลากร

- ข้อ ๒๔ บุคลากรมีสุขภาพดี
- ข้อ ๒๕ บุคลากรได้เข้าร่วมอบรมหลักสูตรผู้ดูแลเด็กหรือหลักสูตรอื่น ๆ
- ข้อ ๒๖ บุคลากรมีอัตราส่วนการดูแลอย่างเหมาะสม
- ข้อ ๒๗ บุคลากรมีวุฒิการศึกษาที่เหมาะสม

๖. ด้านการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

- ข้อ ๒๘ จัดกิจกรรมการออกกำลังกาย
- ข้อ ๒๙ จัดกิจกรรมการสอนเกี่ยวกับกิริยามารยาทให้กับเด็ก เช่น การไหว้ / การขอบคุณ / การขอโทษ
- ข้อ ๓๐ จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี

ข้อ ๓๑ จัดกิจกรรมการเล่นิทาน / การสาธิตในเรื่องของการออม / ประหยัด / ซื่อสัตย์

ข้อ ๓๒ จัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่

๗. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อ ๓๓ ผู้ปกครอง / ชุมชน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ฯ

ข้อ ๓๔ มีกิจกรรมการสร้างความรู้เข้าใจระหว่างอาสาสมัครผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครอง

ข้อ ๓๕ การประสานความร่วมมือ / สนับสนุนด้านทรัพยากร จากบุคคล หรือหน่วยงานต่าง ๆ

๒. ความสำคัญในการจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถดำเนินงานเพื่อพัฒนาเด็กได้อย่างมีคุณภาพ และเหมาะสม ซึ่งเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต่อไปสำหรับมาตรฐานดังกล่าว ได้ รวบรวม และจัดทำขึ้นจำแนกออกเป็นมาตรฐานการดำเนินงาน ๔ ด้าน ประกอบด้วย

๑. ด้านบุคลากร และการบริหารจัดการ

เป็นการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านบุคลากร และการบริหารจัดการ เช่น คุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ของบุคลากรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ตลอดจนผู้ทำความสะอาดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

๒. ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

เป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

๓. ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร

เป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร ได้แก่ คุณลักษณะของเด็กที่พึงประสงค์๑๒ ประการ คุณลักษณะตามวัย (ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา) การจัดประสบการณ์ ตลอดจนการจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็ก

๔. ด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากชุมชน

เป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากชุมชน เช่น การประชุมชี้แจงให้ประชาชนในชุมชนทราบถึงประโยชน์และความจำเป็นของการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์การจัดให้มีกองทุนส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลรวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมจากชุมชน หรือประชาคมในท้องถิ่น

แนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะต้องคำนึงถึงขอบข่ายของงานสายการบังคับบัญชาและระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๔๒ ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องบริหารจัดการให้มีคุณภาพตาม

มาตรฐานที่กำหนด โดยจะต้องจัดให้มีการประเมินตนเองทุกปี เพื่อตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการจัดการการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนั้น เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถให้การดูแล และพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพได้มาตรฐาน ควรพิจารณาจัดแบ่งงานที่จะต้องปฏิบัติในการบริหารจัดการศูนย์ฯ ให้ครอบคลุมลักษณะงาน ต่อไปนี้

- ๑) งานบุคลากรและการบริหารจัดการ
- ๒) งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
- ๓) งานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร
- ๔) งานการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน
- ๕) งานธุรการ การเงิน และพัสดุ

ทั้งนี้ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดให้มีผู้รับผิดชอบงานดังกล่าวโดยแบ่งและมอบหมายงานตามความถนัด ความสามารถ และลักษณะของงานที่ต้องดำเนินการทั้ง ๕ งาน อย่างไรก็ตาม ในการจัดแบ่งงานดังกล่าวควรคำนึงถึงความพร้อม และศักยภาพของแต่ละศูนย์ฯ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กอาจรวมลักษณะงานวิชาการและงานกิจการนักเรียนเป็นงานกลุ่มเดียวกัน และ/หรือรวมลักษณะงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม กับงานธุรการ การเงิน พัสดุ เป็นกลุ่มงานเดียวกัน เป็นต้น การบริหารงานทั้ง ๕ งาน ให้มีคุณภาพ มีแนวทางการดำเนินงาน

๓. ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (participation) คือ เป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความ ต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกัน จะต้องมีการเกิด ความคิดริเริ่ม โครงการเพื่อการปฏิบัติ เหตุผลเบื้องต้นของการที่มีคนมารวมกันได้ควร จะต้องมีการตระหนักว่า ปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่มหรือใน นามกลุ่มนั้น กระทำผ่านองค์กร (organization) ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้

ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม คือ กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน พัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของ บุคคล แก้ไขปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการ ปฏิบัติงานขององค์กรและ บุคคลที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ใน การกำหนด นโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วนใน การควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมว่ามี ๒ ลักษณะ คือ

๑.การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดม ทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่ เกิดขึ้นจากโครงการ

๒.การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของ พลเมืองโดยประชาชน หรือ ชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และ

โครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับ ผลประโยชน์จากการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชน มีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคต ของตนเอง

ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้า ร่วม การตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสระภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นและ การเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ การมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาชนบท หมายถึง การที่ประชาชนทั้งในเมืองและชนบทได้เข้ามีส่วนร่วมหรือเข้ามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาชนบทขั้นตอนใดขั้นตอน หนึ่งหรือทุกขั้นตอนแล้วแต่เหตุการณ์จะเอื้ออำนวย

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุก ขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมี ส่วนร่วมในอำนาจ การตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้น จักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มาก ขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วม ทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน